

ВСТУП

Бог, сотворивши людину, поставив її в Едемському саду «порати й доглядати» (Бут. 2, 15). Відтоді вона стала не просто учасником, але й співтворцем історії. Людство у різний спосіб впливало на хід історії та обличчя землі. Сьогодні між нами є особи чи спільноти осіб, які залишили глибокий слід у житті величезної кількості людей.

1732 р. в Церкві з'явилося нове чоловіче згромадження (Congregation) – Згромадження Найсвятішого Ізбавителя. На сьогодні воно одне з найбільш численних у Церкві. Та це тепер, а що ж було сотні років тому? Щоб дізнатися про це, варто заглянути в історію та побачити цей незбагнений Божий план щодо редемптористів, не оминаючи при цьому деталей, які мають неабияку вартість.

Історія Чину Найсвятішого Ізбавителя візантійського обряду розпочинається з 1906 року і пов'язана з українськими емігрантами в Канаді, які після виїзду з України наприкінці XIX – на початку XX ст. довго не мали жодного духовного проводу. Митрополит Андрей Шептицький, перебуваючи на Євхаристійному Конгресі в Канаді, побачив плоди праці бельгійських отців-редемптористів, які прийняли візантійський обряд задля служіння емігрантам з Галичини. Під впливом Галицького митрополита та за згодою і дозволом архимандрита ЧНІ бельгійські редемптористи започаткували східну вітку Чину в Західній Україні й розгорнули широке поле діяльності серед українського народу.

Щодо термінології, хочемо зазначити, що в деяких публікаціях вжито Чин Найсвятішого Ізбавителя. Аббревіатура ЧНІ довоєнна, вона з'явилася в Галичині із заснуванням Чину редемптористів східного обряду. Спочатку в публікаціях подавали ЧНІ, але це не відповідає дійсності. Чіткий поділ між чином і згромадженням виник на основі нового канонічного права після II Ватиканського Собору, де чин – це спільнота, члени якої, хоч не є монахами, складають професію, яка прирівнюється до монашої, а згромадження – це спільнота, члени якої складають професію з трьома прилюдними обітами послуху, чистоти й убогості, яка не прирівнюється до монашої професії, але має власну силу згідно із приписом права (ККСЦ: кан. 504). Позаяк у нашому дослідженні охоплено період до 1939 р., тому при написанні дипломної роботи послуговуємося терміном «Чин Найсвятішого Ізбавителя». Також ми вживатимемо термін «схизма» на позначення вірних Православної Церкви, адже він був притаманний тогочасному періоду.

Прийшовши на українські землі, отці-редемптористи зазнали великої радості від успішної праці у Христовому винограднику. Під впливом нової праці, яка мала неабиякий успіх, духовне обличчя Галичини кардинально змінилося. Ім'я редемптористів проникло на сторінки української історії і залишило в ній не тільки незатерті сліди, але й новий Чин, який успішно розвивався на наших землях. Актуальність обраної теми зумовлена потребою глибокого дослідження діяльності Чину Найсвятішого Ізбавителя візантійського обряду в Галичині.

Мета дипломної роботи – проаналізувати місійну діяльність отців-редемптористів східного обряду в Галичині й показати, наскільки великим було прагнення бельгійських редемптористів служити українському народові.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання низки завдань. Зокрема, варто

з'ясувати, що стало причиною заснування Чину Найсвятішого Ізбавителя та появи редемптористів візантійського обряду в Канаді, а відтак на теренах Галичини. Із цього випливає наступне завдання – висвітлити, як відбувався внутрішній і зовнішній розвиток молоді Львівської провінції редемптористів під час Першої світової війни та в міжвоєнний період.

У дипломній роботі послуговуватимемося такими методами: синтез, узагальнення, дослідницький, аналітичний та хронологічно-описовий.

Об'єкт дослідження – спільнота редемптористів візантійського обряду в Галичині.

Предмет дослідження – місійна діяльність східної вітки Чину Найсвятішого Ізбавителя в Західній Україні.

Дипломна робота має певні хронологічні межі, які окреслюються періодом з 1913 р. до 1939 р. Саме 1913 р. перша група редемптористів прибула на Галичину. Завершується дослідження 1939 р., адже саме тоді радянська влада насильно депортувала бельгійських редемптористів з Галичини. Виняток становитиме період від моменту заснування до 1913 р., який окреслимо, щоб показати появу Чину Найсвятішого Ізбавителя та його харизму, а відтак поглянути, як розвивалися події розповсюдження редемптористів, що спричинило появу східної вітки ЧНІ.

Позаяк основним полем діяльності ЧНІ насамперед була територія Львівської митрополії, то й географічні межі дослідження охоплюють терени Галичини, до складу якої входила митрополія. Крім того, у нашій праці висвітлимо діяльність редемптористів на Волині, щоб побачити повну картину Львівської провінції ЧНІ.

Дипломна робота складається із вступу, основної частини, яка поділяється на два розділи, висновків, а також зі списку використаної літератури. Вважаємо, що така структура роботи найкраще сприятиме вичерпному розкриттю обраної теми.

У першому розділі розглянемо питання про передумови заснування спільноти редемптористів східного обряду в Галичині. Цей розділ висвітлюватиме причини заснування Чину Найсвятішого Ізбавителя св. Альфонсом Лігуорі та дальший розвиток спільноти редемптористів. Головне джерело успішного розвитку східної вітки отців редемптористів варто шукати у провіденційній харизмі, яку надав цьому місійному Чині його засновник о. Альфонс Лігуорі, закликаючи своїх послідовників нести Христове Євангеліє та надавати духовну підтримку тим, які перебувають у найбільшій потребі. Саме цим заповітом керувався молодий бельгійський редемпторист Ахіль Деляре, який через два роки після свячень виявив бажання служити українським емігрантам із австрійської Галичини, які, покинувши свою Батьківщину й емігрувавши до Канади, залишилися без своїх душпастирів. Далі окреслимо діяльність бельгійських редемптористів серед українських емігрантів у Канаді. Прибувши до Канади, отці-редемптористи усвідомлювали, що їм треба рятувати український народ на американському континенті. Успішна праця редемптористів серед українських емігрантів за океаном та потреби самої спільноти у плеканні нових покликань в українському народі зумовили необхідність поширення діяльності ЧНІ на українській землі. Тому в наступному пункті спробуємо оцінити позитивні обставини у заснуванні спільноти редемптористів східного обряду в Галичині. Крім того, торкнемося питання труднощів та перешкод у розвої ЧНІ на теренах Західної України. Не можемо оминати старань і трудів митрополита Андрея Шептицького, який був ініціатором утвердження в нашій Церкві знаних місіонерів – отців-редемптористів.

У другому розділі зробимо спробу проаналізувати діяльність спільноти редемптористів,

яку новоприбулі ченці прагнули наповнювати духом св. Альфонса, головним гаслом у житті якого було працювати для тих, які перебувають у найбільшій потребі. Прибувши в Україну, бельгійські редемптористи поступово розгорнули свою діяльність на українських землях в лоні Української Греко-Католицької Церкви. Тому спочатку розглянемо життя Греко-Католицької Церкви в Галичині кінця ХІХ – початку ХХ ст., яка як у в минулому, так і тепер серед інших християнських Церков в Україні долає складний шлях розвитку і становлення. Поступово, але впевнено і сміливо бельгійські місіонери ЧНІ розгорнули в Галичині не просто місійну, душпастирську, але справді апостольську працю. У наступному пункті продемонструємо діяльність місіонерів Чину з 1913 р. по 1919 р. Після Першої світової війни спільнота редемптористів почала швидкими темпами розвиватися. Для отців ЧНІ відкривалося широке поле діяльності. Завершуючи цей розділ, проаналізуємо діяльність отців-редемптористів східного обряду у міжвоєнний період, яку вони здійснювали різноманітними методами задля спасіння вірних українського народу.

Вказуючи на джерела нашого дослідження, зазначимо, що на особливу увагу заслуговує «Ювілейна книга оо. Редемптористів східного обряду, видана в Канаді у 1956 р.», яка містить низку статей про виникнення, життя та діяльність редемптористів візантійського обряду не тільки в Канаді, але й Україні. Цінними джерелом є книга М. Бубнія «Редемптористи візантійсько-українського обряду у Львівській митрополії в 1913–1939 роках» та «Збірка документів щодо заснування східної вітки Чину Найсвятішого Ізбавителя в Україні бельгійськими редемптористами».

Серед допоміжної літератури варто виокремити книгу «Редемптористи дев'яносто літ в Україні», яка містить статті й нариси, що стосуються історії ЧНІ, його харизми, місій та сучасного стану Згромадження. Повніше висвітлити тему допоможуть окремі номери «Історичного вісника Львівської Провінції Згромадження редемптористів» та інші.

У розкритті місійної діяльності оо. Редемптористів східного обряду в Галичині 1913–1939 рр. вагому наукову вартість матимуть праці за редакцією таких авторів: С. Мудрий, А. Г. Великий, І. Химка, І. Назарко, Т. Горан, І. Пилипів, Р. Піх та ін.

Зазначимо, що ця дипломна робота не претендує на досконале висвітлення теми, а радше є спробою розпочати дослідницький пошук щодо діяльності Чину Найсвятішого Ізбавителя східного обряду на теренах Галичини.

ВИСНОВКИ

Завершуючи дослідження, можна зробити висновок, що редемптористи, перебуваючи на теренах Галичини, зробили багато добра для нашого народу та відзначилися великим внеском у духовну та матеріальну культуру Греко-Католицької Церкви, зокрема у міжвоєнний період.

У цій дипломній роботі нам вдалося глибше висвітлити місійну діяльність бельгійських отців-редемптористів у 1913–1939 роках у Західній Україні. Саме в цей період історії Західна Україна була окупована іншими державами. Перебуваючи в неволі, український народ був спраглий Слова Божого, і тоді пастирську послугу українському народові надавали оо. Редемптористи. Велике та палке бажання послужити нашому народові змусило редемптористів пережити чимало випробувань.

Для кращого розкриття теми дипломна робота поділена на два блоки. У першому блоці проаналізовано генезу спільноти редемптористів східного обряду в Галичині. Перший розділ побудовано так, щоб показати харизму Чину Найсвятішого Ізбавителя, а також поглянути на історичний нарис, аби краще зрозуміти, як розвивалося поширення

редемптористів не тільки в Католицькій Церкві, а зокрема в Українській Греко-Католицькій Церкві. У роботі також проаналізовано передумови появи східної вітки редемптористів та зосереджено увагу на апостольській праці, яку започаткували бельгійські редемптористи серед українського народу в Канаді. У своїй діяльності вони прагнули виховувати свідомих українців-католиків як повноцінних громадян Канади й Америки. Також подано матеріали про діяльність о. Деляре як першого редемпториста, який прийняв східний обряд задля добра українців у Канаді. Саме він засіяв маленьке зернятко східної вітки ЧНІ, яке виростало в могутнє дерево і, незважаючи на всі незгоди, зроджує сьогодні рясні плоди. Редемптористи східного обряду – це органічна частина та вагоме доповнення Чину, без якого він не був би повним.

Далі в роботі розглянуто діяльність редемптористів щодо заснування спільноти в Галичині та висвітлено труднощі, які при цьому виникали. Попри латинські витоки Чину, редемптористи вкоренилися в українську землю, пройнялися українським духом, хоча багато місіонерів було неукраїнського походження. Варто зазначити, що отці-редемптористи, хоча й зіткнулися зі значними труднощами – вивчення мови, складні українсько-польські та внутрішні церковні взаємини, матеріальна вбогість, низький рівень освіти місцевого населення – зуміли досить швидко зорієнтуватися та долаштуватися до обставин, щоб допомогти вірним українського народу.

Окремо в дипломній роботі проаналізовано діяльність Андрея Шептицького як ініціатора заснування спільноти редемптористів східного обряду. Стараннями митрополита Андрея отці-редемптористи з великою радістю прийняли східний обряд, щоб із невимовною любов'ю послужити українському народові. Проте не до кінця вдалося з'ясувати причини, які спонукали митрополита Андрея Шептицького запросити бельгійських оо. Редемптористів в Україну. Брак докладної інформації залишив тему і надалі актуальною для дослідження. Варто зазначити, що спочатку проект фундації спільноти редемптористів у Галичині видавався утопією для всіх, хто знав конкретну ситуацію та середовище, у якому планувалося запровадити східну вітку ЧНІ. Заснування спільноти редемптористів у Галичині позначилося багатьма труднощами, та її розвиток був постійним доказом Провидіння Божого.

У другому розділі дипломної роботи висвітлено діяльність східної вітки Чину Найсвятішого Ізбавителя на теренах Галичини. Спочатку ми розглянули життя Греко-Католицької Церкви в Галичині кінця ХІХ – початку ХХ ст. як середовище, у яке прибули бельгійські редемптористи. В Україні їм вдалося досягнути найбільшого: вони стали частинкою народу, влилися в його культуру, відчули його ментальність та східну духовність. У роботі детально проаналізовано діяльність місіонерів Чину з 1913 по 1919 р. Цей період був нелегким для спільноти, позаяк під час Першої світової війни редемптористи відчули на собі ненависть окупаційного уряду, та це не завадило їм продовжувати працювати на українських землях задля спасіння вірних.

Як вдалося дослідити, після Першої світової війни спільнота редемптористів почала розвиватися швидкими темпами у всіх сферах, тому ми розглянули міжвоєнний період діяльності, для якого характерні різноманітні форми і методи роботи. Саме цей період відзначився створенням нових монаших осередків, проведенням місій, реколекцій, заснуванням Марійських братств та письменницькою діяльністю. Редемптористи візантійсько-українського обряду можуть пишатися здобутками своєї апостольської праці міжвоєнного періоду в Галичині.

Довголітня праця оо. Редемптористів на Західній Україні, в Канаді й Америці – це

найкращий доказ їхньої любові до українського народу. Часто це служіння було нелегким і невдячним, бо не завжди давало бажані плоди, та редемптористи не зневірювалися, бо працювали не для похвали, а для Христа.

Основними труднощами під час написання дипломної роботи був брак архівних документів, особливо з історії розвитку Чину Найсвятішого Ізбавителя східного обряду в Галичині, бо ці документи містяться в римських архівах, відповідно, оригінали були недоступними. Завершуючи працю, зазначимо, що вона не претендує на вичерпність та цілковите висвітлення обраної теми. Сподіваємося, що це дослідження щонайменше слугуватиме поштовхом до зацікавлення темою діяльності отців-редемптористів на теренах Галичини. Ця дипломна робота – скромне заохочення для майбутніх досліджень, які допоможуть збагатитися духовними скарбами та здобутками східної вітки Чину Найсвятішого Ізбавителя.

ЗМІСТ

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ 3

ВСТУП 4

РОЗДІЛ I ПЕРЕДУМОВИ ЗАСНУВАННЯ СПІЛЬНОТИ РЕДЕМПТОРИСТІВ СХІДНОГО ОБРЯДУ В ГАЛИЧИНІ 9

1.1 Заснування і розвиток спільноти редемптористів 9

1.1.1 Бельгійські місіонери серед українських емігрантів у Канаді 16

1.2 Позитивні та негативні умови для редемптористів у заснуванні спільноти східного обряду в Галичині 24

1.3 Ініціативи митрополита Андрея Шептицького у заснуванні спільноти редемптористів у Галичині 33

РОЗДІЛ II ДІЯЛЬНІСТЬ СПІЛЬНОТИ РЕДЕМПТОРИСТІВ 38

2.1 Життя ГКЦ у Галичині кінця XIX – початку XX ст. 38

2.2 Діяльність оо. Редемптористів 1913–1919 рр. 47

2.3 Діяльність оо. Редемптористів у міжвоєнний період 54

ВИСНОВКИ 66

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ 69